

HÁROMSZÉKI TÉKA

31.

CSINTA SAMU

**HÁROMSZÉK
SPORTCSILLAGAI**

TORTOMA

Barót, 2025

A sorozatot szerkeszti: Demeter László

A kötet megjelenését támogatta:
Communitas Alapítvány

A kiadó partnerei: Ferenczy Géza Egyesület, Kún Kocsárd Egyesület

Csinta Samu: HÁROMSZÉK SPORTCSILLAGAI

Szerkesztés és korrektúra: Dézsi Ildikó
A sorozat borítótervét készítette: Domokos Zsolt
Tördelés: Obruşcu-Paniti Ágnes

Tortoma Kiadó ©
Gazda József ©

Tortoma Könyvkiadó, Barót
Alapítva 2006-ban.

A Tortoma Kiadó az 1795-ben alakult
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

www.tortoma.ro
Tel.: 004 0745 163 415, 004 0367 109 167
e-mail: tortomakiado@gmail.com
A kiadó webáruháza: www.erdelyikonv.hu

Felelős kiadó: Demeter László, a kiadó igazgatója

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CSINTA, SAMU

Háromszék sportcsillagai / Csinta Samu. - Baraolt : Tortoma, 2025
Conține bibliografie
ISBN 978-630-6682-12-6

796/799

TARTALOMJEGYZÉK

Beköszönő	7
Őskor	9
Díszvívástól futballig.....	15
Szentgyörgyi futballhistoria	20
Klingertől Szemerjáig.....	25
Aranykor.....	31
Kézdivásárhely: úttörők és kishitűek	35
Stadionépítés.....	35
Az első nemzetközi meccs	38
Csak a név változott sokszor	39
Erdővidék mozgásban.....	41
Bányászvárosi futballmúlt.....	41
Elszármazó csillagok	45
A csúcstartó	51
Atlétikai emlékkör	54
Olimpikonok az amszterdami lelátón.....	60
Kézilabda historia: Radótól Törökig	68
Világbajnokokat termő vidék.....	70
Török-világ Szentgyörgyön.....	73
Kosárlabda, a sikersportág	78
Lányok előtérben	78
Egyeduralkodás.....	81
Sztárszemle	84

Lóerők és pörgetések urai.....	88
Asztalitenisz: kézdivásárhelyi múlt, sepsiszentgyörgyi jelen	88
Fogathajtás: Incitato-kultúra	90
Az „aranyévek” kulisszái.....	94
A benzingöz varázsa: motorosélet Sepsiszentgyörgyön	100
Háromszékiek Párizsban	103
Zongorától olimpiáig.....	103
Csak örökké tartson.....	107
Nagyok.....	110
Kicsid honvédjai	110
Egy éremhalmozó lány.....	121
Szabó Kati, a négyszeres olimpiai aranyérmes tornászlegenda....	121
Forrásmunkák.....	134
Névjegy	135
Csinta Samu.....	135

Beköszönő

Egy tájegység sporttörténetének megírása nehéz vállalkozás. Háromszék 3800 négyzetkilométernyi területe, a 250 ezret soha meg nem haladó lélekszáma első látásra talán nem látszik alátámasztani ezt az állítást, hiszen sem egyik, sem másik dimenziója nem tűnik bejárhatatlanul nagyoknak. Csakhogy miközben Székelyföld olyan régiójáról beszélünk, amely ugyan legközelebb esik a polgárosodás – egyben a „léha” szórakozások – kapujához, Brassóhoz, a maga századokon át szilárduló konzervativizmusa, az itt lakók szigorú életformája sokáig alig adott teret a különböző „játsszódások” meghonosodásának, intézményesülésének.

A szűkös információforrások sem túl segítőkészek. Trianon előtt a fővárostól, Budapesttől való hatalmas távolság sodorta óhatatlanul a perifériára Háromszéket, azt követően a tömbmagyarságot eleve figyelmen kívül hagyó, sőt elsorvasztani akaró állampolitika képezett nehezen áthágható akadályokat. Az első lépéseket – mint annyiszor és annyi mindenben – errefelé is a diákság tette meg. Illetve talán még korábban a nyugatról hazatérő világlátott fiatalok, akiknek nemcsak a tudományokra és mesterségekre volt fülük és szemük, hanem az újszerű világi dolgokra, így a testművelésre, sportolásra is. Általuk kerültek az első sporteszközök is Háromszékre, többnyire a rangosabb iskolák szertárát gazdagítva, ahonnan azok csak a fejvesztés terhe mellett, meghatározott időre kerülhettek a diákokhoz használatra. A nyitásnak némileg megágyaztak a 18. század oktatáspolitikájában jelentkező reformkezdeményezések is. Így készülhetett el az az 1765-ben, Mária Terézia uralkodása idején kelt iskolaigazgatási jegyzőkönyv is, amely szerint „Kézdipolyánban az ebédet követő két óra tanítás előtt kötelező volt a tízpercnyi gyorsfutás minden oskolába járó tanulóknak”.

Jegyzőkönyv tanúsítja a kézdivásárhelyi kantai gimnázium tornatermének meglétét is. Összességében kijelenthető, hogy a háromszéki iskolákban meghallgatásra találtak az 1777-ben kiadott Ratio Educationisban megfogalmazott, testnevelésre vonatkozó elvek.

Ez a könyv az azóta eltelt közel 450 év ívének felrajzolására vállalkozik a botladozó kezdetektől a Sepsi OSK és a Sepsi-SIC országos sikereiig. A teljesség igénye nélkül, a történelmi hűségre való törekvést jó adag szubjektívizmussal elegyítve. Hiszen a történelem – még inkább a sporttörténelem – képlékeny dolog, szinte havonta változik, alakul, és mivel olyan műfaj, amelynek legtöbbször résztvevője, egyben szakértője, tükrözésétől aligha várható el az egzakt tudományok feszegetése. Tények, dokumentumok, élmények és eredmények kavarnak, kedvencek, örökök és csalódások egyaránt felbukkannak.

Akár az életünkben, amelynek egyik leghűbb tükre maga a sport. Háromszéken is.

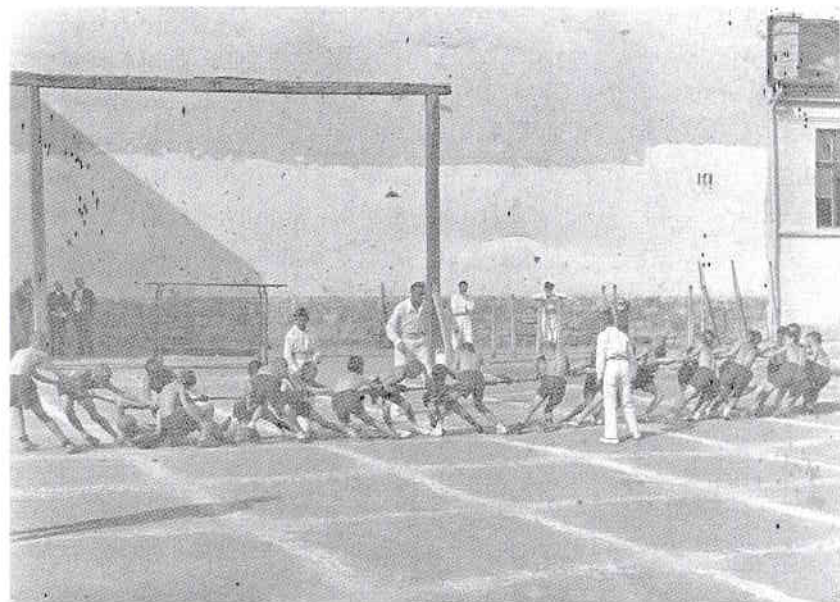
Őskor

Az „oskolamesterek” többsége kezdetben a nagyenyedi gimnáziumban szerzett tudást és diplomát, az újdonságok java része rajtuk keresztül érkezett Háromszékre. Köztük a szellem fejlesztése mellett a test karbantartása szükségességének akkoriban izmosodó tézise. Nem meglepő hát, ha a 19. század első felében a háromszéki iskolák többségében már ismerték a labdajátékot, – figyelem, ez még nem a labdarúgás! – a birkózást, a lovaglást, a futást. E testmozgások már akkor az oktatásrészét képezték, amikor a testnevelés még nem is létezett önálló tantárgyként. A már említett, 1777-ben megszületett Ratio Educationis – ez volt a neve 18. század második felében, majd a 19. század elején a Magyar Királyság területére kiterjedő ama két oktatási rendelkezésnek, amelyeket az akkori uralkodók a királyi tanügyi rendszer szabályozására hoztak – engedélyezett bizonyos testgyakorlatokat az iskolában, de még nem tette kötelezővé azokat. Kezdetben az egyes iskolák hozzáállása is eltérő volt, a lányiskolák másképpen viszonyultak a kérdéshez, „túl nagy megterhelés, nem lányoknak való” hangoztatták, egyes tornamozdulatokat pedig egyenesen „illetlennek” nyilvánítottak. Az 1867-es kiegyezés nyomán, az Osztrák–Magyar Monarchia létrejöttével vált kötelezővé a testgyakorlás, Eötvös József kultuszminisztersége idején először a gimnáziumokban tették azzá, a következő évtől kezdődően pedig valamennyi elemi iskolában. A törvény azonban egy ideig csak papíron létezett, mert nem volt meg hozzá a megfelelő infrastruktúra: az iskolák többsége nem rendelkezett tornateremmel, sportpályájával, sokáig testnevelő tanárok sem álltak rendelkezésre. A budapesti Testnevelési Főiskola 1925-ös megalapításáig a tanárképzés egyes sportegyesületek keretében zajlott. Az orbaiszéki Tanító Testület 1875. májusi közgyűlésén

mindenesetre János Lajos már mintatanítást tartott testgyakorlásból, egy évvel később Sepsiszentgyörgyön pedig az oktatók Antalffy Elektől láthattak „tornászattól gyakorlati tanítást”.

A folyamatban meghatározó szerepet játszott a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium megalapítása. Az iskola 1859 őszén református algimnáziumként indult, 1876-tól felvette alapítója, gróf Mikó Imre nevét, 1892-re pedig főgimnáziummá nőtte ki magát, amely a következő tanévtől útjára bocsátotta az első, ott érettségizett évfolyamot. A *sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium félszázados működésének emléke* című munkájában Zayzon Ferenc így rögzíti a fontos pillanatot: „A Székely Mikó Kollégiumban a testgyakorlás tanítása az 1872-1873-as iskolai évben kezdődött, azelőtt is az osztálytanítók a szabad mozdulatokban, jelesen a katonai fordulatok elemi ideje alatt gyakorolták osztályait. 1872-73-ban minden tanuló fejéenként 1 koronát fizet, s Bede Dániel osztálytanító tanítja a testgyakorlatokra az összes osztályokat heti 2-2 órán, téli tornahelyiség hiányában csak alkalmas időben, a szabadban”. Részlet az 1884-1885-ös év tantervéből: „Szabadgyakorlatok, rendgyakorlatok, egyszerűbb bot- és súlyzógyakorlatok, szerggyakorlatok, táv- és magasugrás, mélyugrás szabadon s botokkal, mászások, rohamgyakorlatok, lóbalások, vetődések, kanyarulatok”. Íme a Mikó iskolai szertárának leltára 1880-ból: „Támfa, nyújtó, korlát, 2 mászó állvány 6 függelék és 6 mászóruddal, vízszintes létra, mászókötel, rúdugráshoz kötel, húzókötel, hintakötel, hintakötel trapésvel, hintakötel gyűrűvel, ugródeszka, 2 drb”. Mindez 1892-re „10 darab vívókarddal, 10 vívókesztyűvel, 4 fejdővel, 10 drb. kardvédőbőrrel” egészült ki.

Az 1896-1897-es tanévtől kezdődően Dobay Sándor tanította a testnevelést, ő vezette be a birkózás oktatását, ő foglalkozott elsőként tervszerűen az atlétikai futószámokkal is. A következő tanévben került az intézménybe Petrás György, aki az évek folyamán országos hírnévre tett szert. Rendszeres testnevelési oktató tevékenység zajlott a Polgári

Kötélhúzás a Mikóban

Füüiskolában is, aminek legfőbb animátora a polgári leányiskolában is tanító Antalffy Elek volt. A Tanítóképzőben Borszéki Ákosné oktatta a testnevelést.

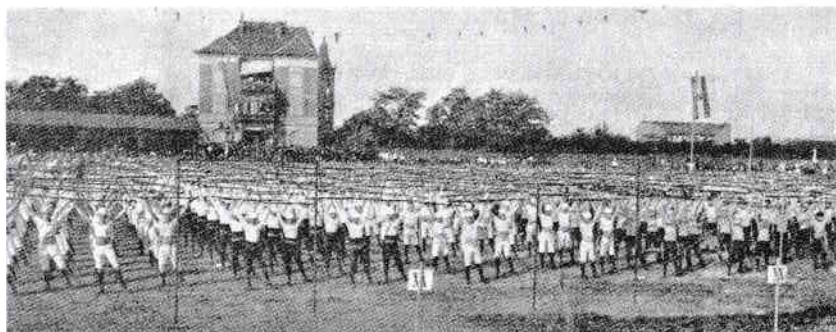
A szentgyörgyi főgimnázium első, országos visszhangot kiváltó színre lépésnek az 1903-as országos tornaünnepélyen való részvétel számít, a több sportág bemutatójának számító debreceni fesztiválon a Székely Mikó Kollégium a 27 induló csapat között a 10. helyet szerezte meg négy oklevéllel és három éremmel.

Négy évvel később a budapesti Millenáris sporttelepen már 121 iskola 5000 tanulója vett részt, köztük Petrás György vezetésével a Mikó 38 diákja. A kötélhúzást, szabadgyakorlatokat, fabot gyakorlatot, gúlákat, vívókardgyakorlatot, füzértáncot, vasbotozást, súlyzózást, boly gyakorlatot, futómászást, szertornagyakorlatokat tartalmazó kétnapos viadal végén a Mikó csapata szerezte a legtöbb elsőséget, és ezzel elhó-

dította a szabadkaiaktól az országos vándorzászlót. A Porzsolt Kálmán, Stoian Aurel, Nagy Endre, Nagy Gyula, Papp Árpád, Sólyom Ferenc, Csutak Ferenc, Ráduly Dénes, Zágoni Dezső, Vajna Ferenc, Jancsó Miklós, Solymossy Albert, Kósa Mózes, Benke Gábor, Benke János, Káli Kálmán, Fábián Gyula, Szabó András, Antal Béla összetételű csapat 21 nagezüst- és ezüstérmét, 12 bronzérmét és 6 külön oklevelet szerzett.

Tornaünnepély az iskolaudvaron

Országos tornanap Budapestén

Az Új Műk szanára önyképeste Békei Ötön

szabadgyakorlatok

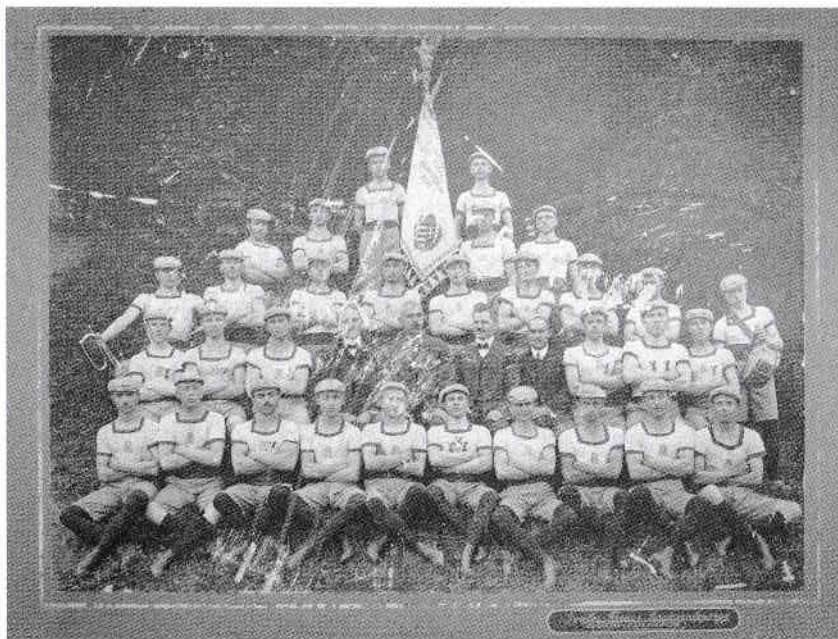

A szabadkai diákok seregét Solymossy Albert vezette a vándorzászlóval, amelyet négy évvel az előzőek

A sepsiszentgyörgyi kollégium hallgatói, a verseny ezüsti győztesei, átveszik a vándorzászlót a helyezésükért

Mikósok budapesti sikere

Háromszéki tornacsapat három éremmel

Díszvívástól futballig

Az iskolai keretek között zajló sporttevékenység mellett 1879-ben jegyezték be az első háromszéki sportegyesület megalakulását: november 26-án létrejött a Korcsolyázó Egylet, amelynek első elnöke báró Apor Gábor volt, az egyesület első rendezvényeként pedig az 1880. február elsején tartott Jégünnepélyt jegyezték fel a történetírók.

Szentgyörgyi jégvarázs